

Zawirowania polityczne w Sudanie

Katarzyna Woźniak

Security
in practice

Zawirowania polityczne w Sudanie

Opracowała: Katarzyna Woźniak

25 października 2021 r. we wczesnych godzinach porannych sudańska armia aresztowała premiera Abdallę Hamdoka[1] oraz innych polityków. Ministerstwo Informacji podało, że premier został aresztowany po odmowie wydania oświadczenia popierającego zamach stanu, a zgodnie z konstytucją przejściową tylko on może ogłosić stan wyjątkowy. Generał Abdel Fattah al-Burhan[2] rozwiązał Radę Suwerenną[3] oraz wprowadził stan wyjątkowy. Władzę w Sudanie tymczasowo przejęło wojsko[4]. Działania podjęte przez przywódców wojskowych zwolennicy Hamdoka potraktowali jako przestępstwo i zamach stanu. Decyzje al-Burhana wywołały jednak powszechne oburzenie w całym kraju, który od kilku lat walczy o demokratyczne przemiany dla Sudanu[5].

Mapa 1. Sudan na mapie Afryki.

Pomimo ograniczenia dostępu do sieci internetowej oraz telekomunikacji, a także zablokowania wszystkich dróg i mostów prowadzących do stolicy Sudańczycy zorganizowali masowe protesty. W Chartumie demonstranci ruszyli w kierunku kwatery głównej wojska, aby wyrazić swoje niezadowolenie i brak przyzwolenia na dokonywanie jakichkolwiek siłowych przemian politycznych przez armię. Wybór miejsca nie był przypadkowy. To tam 11 kwietnia

2019 r. po wielomiesięcznych protestach wojsko, policja i inne agencje bezpieczeństwa na czele z generałem Awadem ibn Aufą dokonały obalenia dotychczasowego reżimu i aresztowały wieloletniego przywódcy Sudanu – Omara al-Bashira[6].

We wtorek 26 października 2021 r. podczas pierwszej od zmiany władzy konferencji prasowej generał al-Burhan przedstawił powody przejścia władzy przez wojsko. Motywem miało być „uniknięcie wojny domowej” oraz konieczność „zapewnienia bezpieczeństwa”, zachwianego przez konflikty pomiędzy frakcjami cywilnymi oraz podżeganie do konfliktu z siłami zbrojnymi[7].

Warto przypomnieć, że 21 września 2021 r. w Chartumie służby bezpieczeństwa udaremniły próbę zamachu stanu zorganizowaną przez zwolenników rządu Omara al-Bashira. Zatrzymano 40 osób, wśród których znaleźli się oficerowie z Korpusu Pancernego i Sił Powietrznodesantowych oraz osoby cywilne[8]. Po tym zdarzeniu rozpoczęło się szukanie winnych, co odzwierciedliło podziały w Radzie Suwerennej. Sudańscy przywódcy wojskowi oświadczyli, że odpowiedzialność za zaistniałą sytuację spada na polityków cywilnych, którzy skupiają się na szukaniu sposobów utrzymania się przy władzy i w ten sposób zaniedbują potrzeby Sudańczyków. Z kolei premier Sudanu Abdalla Hamdok twierdził, że obecność wojskowych źle wpływa na podejmowane decyzje w Radzie Suwerennej. Sugerował restrukturyzację wojska oraz całkowite oddanie rządów w ręce cywilów[9]. Bezpieczeństwem państwa miały także zachwiać dodatkowe podziały w cywilnej części Rady Suwerennej. Od głównej koalicji cywilnej Forces of Freedom and Change (FFC) odłączyło się bowiem kilka mniejszych frakcji politycznych, głównie z powodu marginalizacji mniejszych partii. Odłamowe frakcje domagały się rozwiązania rządu, przejścia władzy przez wojsko, a następnie utworzenia nowego rządu kierowanego przez technokratów[10].

16 października 2021 r. przed pałacem prezydenckim w Chartumie zebrali się promilitarni demonstranci, którzy żądali dymisji rządu cywilnego. Obwiniali oni cywilną część rządu o wzrost inflacji (w lipcu osiągnęła ona 422%), obcięcie dotacji paliwowych oraz niedobór towarów (przez brak rzetelnego porozumienia pomiędzy rządem a plemieniem Beja, które blokuje przepływ towarów z wschodniej części Sudanu)[11]. W odpowiedzi na antydemokratyczne protesty FFC zwołało 20 października 2021 r. kontrdemonstrację, która miała popierać rządy cywilne i odsunięcie od władzy przedstawicieli wojskowych. Organizatorzy dwóch protestów wezwali swoich zwolenników do powstrzymania się od przemocy. Apel ten nie znalazł większego poparcia, bo – jak poinformował Central Committee

of Sudan Doctors (CCSD) – 40 osób zostało rannych, a wiele innych osób miało trudności z oddychaniem po użyciu do stłumienia protestów przez siły bezpieczeństwa gazu łzawiącego[12].

Powyższe wydarzenia i czynniki miały być argumentami do przejęcia władzy przez siły bezpieczeństwa. Generał al-Burhan w trakcie wtorkowej konferencji oświadczył, że wojsko chce dążyć do oddania władzy cywilom oraz przejścia na demokratyczny system polityczny. Przywódcy wojskowi obiecali, że wybory odbędą się zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami w lipcu 2023 r. W skład nowego rządu tymczasowego mieliby wejść pochodzący z różnych środowisk technokraci. W trakcie konferencji poinformowano, że Hamdok był przetrzymywany w domu generała al-Burhana, a następnie przeniesiony do swojego miejsca zamieszkania. Podano do wiadomości, że wkrótce zostaną utworzone organy sprawiedliwości oraz rada legislacyjna, mająca składać się z młodych ludzi niezwiązanych z żadnymi partiami[13]. Rosyjska agencja informacyjna „Sputnik” przeprowadziła wywiad z generałem Abdelem Fattahem al-Burhanem, podczas którego poinformował on, że w ciągu najbliższych kilku dni ma zostać wybrany nowy premier, będący technokratą. Pierwszym zadaniem nowego premiera stanie się powołanie gabinetu. Nazwiska kandydatów nie są jeszcze znane[14]. Generał al-Burhan nie wykluczył współpracy z dotychczasowym premierem, jednak ostateczna decyzja ma należeć do samego Hamdoka[15].

Zdjęcie 1. Chartum – stolica Sudanu.

W środę 27 października 2021 r. rząd wojskowy Sudanu ogłosił, że zwolni sześciu ambasadorów, którzy odrzucają uznanie nowej wojskowej władzy. Będą to: ambasadorzy Stanów Zjednoczonych, Chin, Kataru, Francji, szef misji w Genewie oraz ambasador Sudanu w Unii Europejskiej[16]. Koalicja FFC, pomimo rosnącej przemocy ze strony sił bezpieczeństwa, wzywa do kontynuowania obywatelskiego nieposłuszeństwa i demonstracji. Do strajku przeciwko przejściu władzy przez wojsko dołączyli pracownicy Banku Centralnego. Ogłoszono, że loty do i z Chartumu zostały odwołane do 30 października 2021 r.[17]. Pomimo ograniczenia w dostępie do internetu i telefonii w sobotę 30 października 2021 r. w całym Sudanie doszło do wielkiego protestu, podczas którego obywatele domagali się oddania władzy przez wojsko w ręce cywilów. W Chartumie zostały rozmieszczone paramilitarne Siły Szybkiego Wsparcia oraz armia w celu stłumienia protestów. W czasie wielotysięcznego marszu zginęły trzy osoby.

Wojskowy zamach stanu w Sudanie wzbudził międzynarodowe zainteresowanie. Poszczególne kraje i organizacje wystosowały apele do władzy wojskowej. Kraje europejskie, jak Wielka Brytania i Niemcy, potępiły przejście władzy przez wojsko, rozwiązanie Rady Suwerennej i aresztowanie premiera. Wezwały też do natychmiastowego uwolnienia osób aresztowanych oraz uszanowanie woli narodu, który chce cywilnych rządów demokratycznych. Zarówno Arabia Saudyjska, jak i Egipt uważnie śledzą sytuację w Sudanie. Sąsiednia Etiopia, która pełniła rolę mediatora pomiędzy rządem wojskowym a cywilnym w 2019 r., wzywa do poszanowania woli narodu, który chce być państwem demokratycznym. Etiopia zwróciła również uwagę, aby zewnętrzne podmioty nie ingerowały w wewnętrzne sprawy Sudanu. Chiny wezwały do dialogu pomiędzy skonfliktowanymi stronami, aby utrzymać stabilność w kraju. ChRL zobowiązały się uważnie śledzić wydarzenia rozgrywające się w Sudanie i odpowiednio reagować, aby zapewnić chińskim instytucjom i personelowi bezpieczeństwo. Z kolei Liga Arabska, również zaniepokojona obecnymi wydarzeniami w Sudanie, wezwała do przestrzegania deklaracji konstytucyjnej, zawartej w sierpniu 2019 r. pomiędzy przedstawicielami cywilnymi a rządem wojskowym[18].

Unia Europejska potępiła zatrzymanie Abdalli Hamdoka, a także innych ministrów i wezwała do ich natychmiastowego uwolnienia aresztowanych. Szef polityki zagranicznej Unii Europejskiej Josep Borell zwrócił uwagę na poszanowanie prawa do pokojowego protestu oraz unikania przemocy i rozlewu krwi. Ponadto UE zapowiedziała, że jeżeli wojsko nie przywróci rządu cywilnego, to zawiesi wsparcie finansowe dla Sudanu[19].

Francja potępiła zamach stanu i wyraziła słowa poparcia dla tymczasowego rządu cywilno-wojskowego. Równocześnie francuskie władze zaczęły się zastanawiać, czy nie cofnąć procesu anulowania 5 mld dolarów długu, który Sudan jest winny Francji[20].

Zdjęcie 2. Zabytkowe struktury Jebel Barkal, położone około 400 km na północ od Chartumu.

Unia Afrykańska wydała oświadczenie, w którym wzywa wojsko Sudanu do przestrzegania praw człowieka i uwolnienia zatrzymanych polityków. UA zaleca powrót do dialogu pomiędzy wojskowym i cywilnym skrzydłem rządu tymczasowego. Zadecydowała także, że do czasu oddania władzy w ręce cywilów Sudan będzie zawieszony w ramach członka organizacji[21].

Organizacja Narodów Zjednoczonych na czele z sekretarzem generalnym Antonio Guterresem potępiła zamach stanu dokonany przez wojsko oraz wezwała do uwolnienia premiera i innych zatrzymanych. ONZ opowiedziała się po stronie Sudańczyków, którzy pragną transformacji politycznej. Volker Perthes, specjalny przedstawiciel ONZ w Sudanie, sugeruje powrót do dialogu pomiędzy skonfliktowanymi stronami. Wysoka komisarz Narodów Zjednoczonych ds. praw człowieka Michelle Bachelet przypomniała sudańskim przywódcom wojskowym, że ograniczanie i pozbawianie społeczności swobodnego dostępu do internetu jest niezgodne z prawem międzynarodowym. Społeczność sudańska powinna mieć możliwość otrzymywania i szukania informacji, których potrzebuje. Michelle Bachelet zwróciła uwagę na poszanowanie

prawa do pokojowych zgromadzeń oraz wolności słowa przez wojsko i siły bezpieczeństwa[22].

Stany Zjednoczone potępiły przejęcie rządów przez wojsko i rozwiązanie Rady Suwerennej oraz zapowiedziały, że zatrzymanie władzy będzie miało swoje konsekwencje i odzwierciedlenie w stosunkach amerykańsko-sudańskich. Tymczasem zawiesiły pomoc finansową o wartości 700 mln dolarów, która miała zostać przeznaczona na wsparcie demokratycznych przemian w Sudanie[23]

Turcja wyraziła swoje zaniepokojenie w sprawie przejęcia władzy przez wojsko i usunięciu rządów cywilnych. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Turcji wezwało sudańskich przywódców, aby uszanowali wolę narodu do przejścia w system demokratyczny. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Kataru wydało oświadczenie podobne do tureckiego, w którym to wyraża swoje zaniepokojenie sprawami w Sudanie. Katar wzywa strony sporu do zachowania powściągliwości oraz działań dążących do „osiągnięcia aspiracji narodu sudańskiego”[24].

W związku z przejęciem władzy w Sudanie przez wojsko Bank Światowy zdecydował się zamrozić 2 mld dolarów dotacji, które miały wesprzeć gospodarkę kraju w przyszłym roku. Przez trzy dekady Sudan był izolowany od międzynarodowego systemu finansowania. Zmieniło się to po wprowadzeniu przez rząd Hamdoka trudnych reform gospodarczych, które doprowadziły do zredukowania zadłużenia, uregulowania zaległości, ustabilizowania waluty oraz odnowienia finansowania z Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego[25]. Premier Abdalla Hamdok wraz ze swoim gabinetem wprowadził reformy gospodarcze, które uderzyły w wysokich rangą oficerów i urzędników. Za czasów rządów Omara al-Bashira generałowie sprawowali kontrolę nad kluczowymi sektorami gospodarki. Prowadzili przedsiębiorstwa, które obracały aktywami wartymi miliardy dolarów. Według nowych reform dotychczasowe firmy prowadzone przez wojsko miały przejść pod zarządzanie cywilne. Próbowano w ten sposób odzyskać mienie państwowe zagarnięte przez byłych wysokich rangą urzędników. W tym celu powołano specjalną komisję, która miała odzyskać zrabowane fundusze. W sumie udało się odzyskać 20 mln m² gruntów mieszkalnych, ponad 0,5 akrów gruntów rolnych oraz dziesiątki firm i organizacji[26].

Na koniec należałoby zwrócić uwagę na datę dokonania przewrotu przez generała Abdela Fattaha al-Burhana. Zgodnie z porozumieniem wypracowanym w 2019 r. pomiędzy wojskiem a cywilami przez okres 21 miesięcy Radzie Suwerennej miał przewodniczyć przedstawiciel

wojskowy, a przez następne 18 – osoba cywilna. Na lipiec 2023 r. przewidziano pierwsze wolne, demokratyczne wybory. Do zamachu stanu doszło pod koniec wojskowego przewożenia Radzie Suwerennej. 17 listopada 2021 r. przewodniczenie miał objąć cywilny przedstawiciel wybrany przez pięciu cywilnych członków zasiadających w Radzie^[27]. Czy jest to przypadek, czy też nie? Trudno jest to jednoznacznie stwierdzić.

4 listopada 2021 r. odbyła się rozmowa telefoniczna pomiędzy generałem al-Burhanem a sekretarzem stanu USA Antonym Blinkenem, po której al-Burhan zdecydował się uwolnić z aresztu czterech ministrów oraz przyspieszyć rozmowy w sprawie przywrócenia rządów cywilnych. Od momentu przejścia władzy przez wojsko prowadzone są międzynarodowe działania negocjacyjne i mediacyjne, które mają pomóc wypracować nowe porozumienie pomiędzy rządem wojskowym a cywilnym. W rozmowach z ramienia ONZ pośredniczy Volker Perthes^[28].

Sudańczycy nie popierają rozmów, które mają doprowadzić do powtórnych rządów cywilno-wojskowych, ponieważ chcą w pełni cywilnych rządów. Sudanese Professionals Association (SPA), które stało za organizacją protestów przeciwko reżimowi Omara al-Bashira w latach 2018-2019, wezwało do dwudniowych strajków (7-8 listopada 2021 r.) pod hasłem „No negotiations, no compromise, no power-sharing” („Żadnych negocjacji, żadnych kompromisów, żadnego podziału władzy”)^[29]. Strajkujący zablokowali drogi i ulice w ramach obywatelskiego nieposłuszeństwa. Siły bezpieczeństwa do rozproszenia tłumu użyły gazu łzawiącego. Aresztowano 87 osób przed budynkiem Ministerstwa Edukacji, gdzie nauczyciele wyrażali swój sprzeciw wobec zmian wprowadzonych przez al-Burhana^[30]. Ponieważ od kiedy wojsko przejęło władzę w kraju i rozwiązało Radę Suwerenną przez ponad dwa tygodnie Sudańczycy mieli ograniczony dostęp do sieci internetowej, protestujący wykorzystywali SMS-y i graffiti na murach, aby powiadamiać się o kolejnych demonstracjach. 9 listopada 2021 r. sudański sąd nakazał dostawcom usług internetowych natychmiastowe przywrócenie dostępu do sieci^[31].

11 listopada 2021 r. powołano nową Radę Suwerenną, której przywódcą został generał Abdel Fattah al-Burhan, a jego zastępcą Mohamed Hamdan Dagalo. Nowa Rada składać ma się z 14 osób: dowódców armii, byłych przywódców rebeliantów oraz nowych przedstawicieli cywilnych (niepochodzących z FFC). Mianowanie nowej Rady spotkało się z oburzeniem Sudańczyków, którzy od razu wyszli na ulicę, aby wyrazić swoje niezadowolenie. Demonstracje odbyły się nie tylko w stolicy i sąsiednich miastach Omdurman oraz Barhi, ale

również w Port Sudan, Kassala, Dongola, Wad Madani i Geneina^[32]. Siły bezpieczeństwa ponownie użyły ostrej amunicji i gazu łzawiącego do stłumienia protestów. Zaatakowały jeden ze szpitali w Omdurmanie i zatrzymały kilku rannych. Telewizja państwowa poinformowała, że początkowo pokojowe demonstracje szybko stały się brutalne. Protestujący zaatakowali posterunek policji i zranili 39 policjantów^[33]. W sumie w protestach, które odbywały się od 25 października do 20 listopada 2021 r., śmierć poniosło 40 osób (w tym kilkoro nastolatków), a setki osób zostało rannych. Związek lekarzy oświadczył, że „większość ofiar doznała ran postrzałowych głowy, szyi lub tułowia”. Policja zaprzeczyła użyciu ostrej amunicji. W sprawie śmierci protestujących ma się odbyć dochodzenie^[34]. Brutalne tłumienie demonstracji przez siły bezpieczeństwa spotkało się z międzynarodowym potępieniem. Zarówno Unia Europejska, jak i komisarz ONZ ds. praw człowieka potępiły użycie ostrej amunicji i gazu łzawiącego przeciwko nieuzbrojonym demonstrantom. Ograniczanie dostępu do internetu zostało uznane za naruszenie prawa człowieka do swobodnego wyrażania myśli oraz uniemożliwianie światu informowanie o wydarzeniach w Sudanie^[35].

Prawie miesiąc po przejściu władzy przez wojsko doszło do porozumienia między generałem al-Burhanem a Hamdokiem. 21 listopada 2021 r. podpisano umowę polityczną, która zakłada przywrócenie na stanowisko premiera Abdallę Hamdoka, deklarację postępowania według konstytucji utworzonej w 2019 r. oraz uwolnienie wszystkich więźniów politycznych zatrzymanych od 25 października br. Hamdok ma utworzyć gabinet składający się z technokratów. FFC i SPA, czyli dwie główne frakcje cywilne, nie akceptują porozumienia wypracowanego przez mediatorów. Nie zamierzają uznawać żadnych porozumień w wojskiem i żądają całkowitego oddania władzy w ręce cywilów^[36]. Czy zatem porozumienie, które zostało zawarte, przetrwa? Czy Sudańczycy zgodzą się na odnowienie tymczasowych rządów cywilno-wojskowych? Tego jeszcze nie wiadomo. Zagraniczni przywódcy i media będą uważnie śledzić wydarzenia, które w najbliższym czasie nastąpią w Sudanie.

[1] Abdalla Hamdok – premier Sudanu od sierpnia 2019 r., ekonomista, analityk polityczny. Pracował jako główny ekonomista ds. polityki w Afrykańskim Banku Rozwoju i był głównym ekonomistą Komisji Gospodarczej Narodów Zjednoczonych dla Afryki (ECA). Pełnił również funkcję dyrektora New Partnership for Africa’s Development (NEPAD) oraz dyrektora regionalnego ds. Afryki i Bliskiego Wschodu w International IDEA. Ma również ponad 30-letnie doświadczenie w dziedzinie reform sektora publicznego, zarządzania, integracji regionalnej i zarządzania zasobami w wielu krajach afrykańskich, w tym w Zimbabwe, RPA i Etiopii. M. Amin, *PROFILE – Sudan’s new Prime Minister Abdalla Hamdok*,,Anadolu

Agency”, 22.08.2019, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/profile-sudans-new-prime-minister-abdalla-hamdok/1561921>, 2.11.2021.

[2] Abdel Fattah al-Burhan – 61-letni sudański generał, de facto głowa państwa. Studiował w sudańskim college’u wojskowym, a następnie w Jordanii i w egipskiej akademii wojskowej w Kairze. Burhan służył jako attaché obrony Sudanu w Pekinie. Następnie był pułkownikiem wywiadu wojskowego koordynującym ataki armii i milicji na cywilów w stanie Darfur Zachodni w latach 2003-2005. Koordynator sudańskich żołnierzy wysyłanych do Jemenu do walki z rebeliantami Hutsi. Utrzymuje przyjacielskie stosunki z prezydentem Egiptu Abdellem Fattah el-Sisi. *Profile: Sudan’s military ruler – General Abdel Fattah al-Burhan*, „The African Crime & Conflict Journal”, 1.11.2021, <https://theafricancriminologyjournal.wordpress.com/2021/11/01/profile-general-abdel-fattah-al-burhan/>, 2.11.2021.

[3] Rada Suwerenna – tymczasowy rząd cywilno-wojskowy, ustanowiony po długich rozmowach w lipcu 2019 r. pomiędzy wojskiem a koalicją cywilnych frakcji politycznych. W skład Rady wchodzi pięciu przedstawicieli wojskowych, pięciu przedstawicieli cywilnych oraz jeden członek cywilny wybrany wspólnie przez obie strony. Przez pierwsze 21 miesięcy suwerennej radzie miało przewodzić wojsko, a przez pozostałe 18 miesięcy – cywilna część rady. Premier został nominowany przez parasolowy ruch protestujący. Jego zadaniem było wyznaczenie 18 ministrów, którzy wraz z ministrem spraw wewnętrznych oraz ministrem obrony (wybranymi przez wojsko) utworzą gabinet.

[4] Sudan security forces arrest PM Abdalla Hamdok, ministers, „Aljazeera”, 25.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/25/sudans-abdalla-hamdok-under-arrest-report>, 26.10.2021.

[5] T. Varshalomidze, A. Ibrahim, *US suspends aid to Sudan after military seizes power*, „Aljazeera”, 25.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/25/sudan-army-detains-pm-hamdok-for-resisting-coup-live-news>, 31.10.2021.

[6] *Sudan security forces arrest PM Abdalla Hamdok, ministers...*

[7] V. Pietromarchi, U. Siddiqui, *Sudan’s toppled PM taken back home, military sources say*, „Aljazeera”, 26.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/26/protesters-in-sudan-return-to-the-streets-against-military-coup>, 31.10.2021.

[8] A. Ibrahim, *Sudan’s PM says coup plotters were military, non-military*, „Aljazeera”, 21.09.2021,

<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/21/sudan-coup-attempt-suspects-arrested-over-failed-plot-live>, 7.10.2021.

[9] *Sudan military leaders blame coup bid on politicians*, „Aljazeera”, 22.09.2021,

<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/22/sudan-military-blames-politicians-over-failed-coup>, 7.10.2021.

[10] Z.M. Salih, *Sudan transition at 'critical juncture' as power struggle deepens*, „Aljazeera”, 20.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/20/sudan-transition-at-critical-juncture-as-power-struggle-deepens>, 26.10.2021.

[11] *Thousands rally in Sudan's capital to demand military rule*, „The Guardian”, 17.10.2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/17/thousands-rally-in-sudans-capital-to-demand-military-rule>, 1.11.2021.

[12] *Crowds take to Sudan's streets after calls for rival protests*, „Aljazeera”, 21.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/21/supporters-of-civilian-rule-in-sudan-kick-off-rally-in-khartoum>, 26.10.2021.

[13] V. Pietromarchi, U. Siddiqui, *Sudan's toppled PM...*

[14] *Sudan's Leader al-Burhan Says New Prime Minister to Be Technocrat*, „Sputnik News”, 29.10.2021, <https://sputniknews.com/20211029/sudans-leader-al-burhan-says-new-prime-minister-to-be-technocrat-1090301860.html>, 31.10.2021.

[15] *Sudan's al-Burhan Wishes to See Prime Minister Hamdok in Politics, But It's 'Up to Him'*, „Sputnik News”, 30.10.2021, <https://sputniknews.com/20211029/sudans-al-burhan-says-wishes-to-see-prime-minister-hamdok-in-politics-but-up-to-him-1090318007.html>, 31.10.2021.

[16] *Sudan army sacks six envoys as coup condemnation grows*, „Aljazeera”, 28.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/28/sudan-army-sacks-six-envoys-as-coup-condemnation-grows>, 31.10.2021.

[17] V. Pietromarchi, U. Siddiqui, *Sudan's toppled PM...*

[18] *'Utterly unacceptable': World reacts to Sudan 'coup'*, „Aljazeera”, 25.10.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/25/world-leaders-react-to-sudan-arrests>, 26.10.2021.

[19] *Declaration by the High Representative on behalf of the EU on Sudan*, „European council”, 26.10.2021, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/10/26/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-sudan/#>, 26.10.2021.

[20] *Coup puts into question Sudan's debt cancellation, France says*, „Reuters”, 6.11.2021, <https://www.reuters.com/world/coup-puts-into-question-sudans-debt-cancellation-france-says-2021-11-05/>, 6.11.2021.

[21] *Statement of the Chairperson of the African Union Commission on the situation in Sudan*, „African Union”, 25.10.2021, <https://au.int/en/pressreleases/20211025/statement-chairperson-au-commission-situation-sudan>, 26.10.2021.

[22] *UN chief condemns 'ongoing military coup' in Sudan*, „United Nations News”, 25.10.2021, <https://news.un.org/en/story/2021/10/1103902>, 26.10.2021.

[23] T. Varshalomidze, A. Ibrahim, *US suspends aid...*

[24] *Turkey, Qatar express 'concern' over coup in Sudan*, „Al-Monitor”, 25.10.2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/10/turkey-qatar-express-concern-over-coup-sudan#ixzz7B4Knlak>, 2.11.2021.

[25] *World Bank freezes Sudan aid over coup as civil disobedience grows*, „France 24”, 28.10.2021,

<https://www.france24.com/en/africa/20211027-world-bank-freezes-sudan-aid-over-coup-as-civil-disobedience-grows>, 2.11.2021.

[26] *Reversing Sudan's Dangerous Coup*, „International Crisis group”, 26.10.2021, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/reversing-sudans-dangerous-coup>, 1.11.2021.

[27] M.Saied, *Military coup opens new chapter in Sudan's regional ties*, „Al-Monitor”, 1.11.2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/10/military-coup-opens-new-chapter-sudans-regional-ties#ixzz7BSEXZfsD>, 2.11.2021.

[28] *Sudan coup leader agrees with US to speed up new gov't formation*, „Aljazeera”, 5.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/5/sudan-coup-leader-us-new-government>, 21.11.2021.

[29] *Sudan activists announce strikes, reject power-sharing with army*, „Aljazeera”, 6.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/6/sudan-activists-announce-strikes-reject-power-sharing-with-army>, 21.11.2021.

[30] *Sudan security forces fire tear gas at anti-coup protesters*, „Aljazeera”, 7.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/7/sudan-anti-coup-civil-disobedience-strikes>, 21.11.2021.

[31] *Sudan court orders end to internet shutdown*, „Aljazeera”, 9.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/9/calls-for-strike-and-civil-disobedience-in-sud>, 21.11.2021.

[32] *Sudan army chief names new governing Sovereign Council*, „Aljazeera”, 11.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/11/sudan-army-chief-issues-a-decree-for-new-sovereign-council>, 21.11.2021.

[33] *Sudan security forces kill six anti-coup protesters, medics say*, „Aljazeera”, 13.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/13/protests-planned-as-sudan-deploys-military-across-khartoum>, 21.11.2021.

[34] *Sudan anti-coup protest death toll rises to 40 as teenager dies*, „Aljazeera”, 20.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/20/sudan-anti-coup-protest-death-toll-rises>, 21.11.2021.

[35] *Sudan activists promise escalation after deadliest day since coup*, „Aljazeera”, 18.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/18/opposition-in-sudan-calls-for-escalation-against-the-military>, 21.11.2021.

[36] *Sudan's Hamdok reinstated as PM after political agreement signed*, „Aljazeera”, 21.11.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/21/sudans-hamdok-reinstated-as-pm-after-political-agreement-signed>, 21.11.2021.